

Er der lovhjemmel bag vandområdeplanerne?

Fremsendt til Fødevarerministeriet den 20. juni 2022.
Men ministeriet tilbagemelder, at det ikke er deres område.

Spørgsmål til fødevarerminister Lea Wermelin

Vil ministeren redegøre for, hvilke EU-direktiver der forpligter Danmark til at holde regnskab med den samlede årlige mængde kvælstof i alt, der udledes til vandmiljøet?

Vil ministeren i tilknytning hertil redegøre for den mere konkrete udstrækning af disse forpligtelser?

Motivation for spørgsmålet:

Det faglige spor

Et historisk tilbageblik

Tidligere var spildevandsrensningen mere decentral og naturlig - men delvis ukontrolleret - for eksempel de åbne grøfter i landområderne. Den tidligere "ukontrollerede" måde var mere i overensstemmelse med cirkulær økonomi, udledte mindre CO₂, var mindre sårbar overfor kraftige regnskyl og mindre belastende for det marine miljø.

I dag er meget mere kloakvand rørlagt og erstattet af en teknisk kontrolleret rensning og under rationaliseringens hellige navn samlet i store centrale renseanlæg med en meget kort behandlingstid sammenlignet med tidligere decentrale løsninger, og mere disponeret for overløb ved kraftige regnskyl.

I flere årtier var teorien at havet sletter alle spor og derfor blev kloakvandet udledt til strømfyldt farvand, jf. fortyndingsteorien.

Men i 1981 tilbagemeldte daværende amtskommuner om flere tilfælde af [iltsvind og fiskedød](#)¹ i danske farvande.

I stedet for det udledte spildevand blev det landbrugets stigende forbrug af kvælstofgødning, der fik tildelt skurkerollen for iltsvindet.

Det har havbiolog Gunni Ærtebjerg redegjort for i tidsskriftet [Vand & Jord i maj 2018](#)². Som han skriver, fik han overbevist den ganske verden om, at landbrugets fordobling af brugen af handelsgødning fra 1960 til 1980 og den deraf afledte større kvælstofudvaskning var skyld i en større planktonalgeproduktion og dermed en større risiko for iltsvind.

NPO-redegørelsen fra 1984 havde derfor et skævt øje til kvælstof og den konkluderede, at vi i Danmark nu skulle forsøge at holde regnskab med alt kvælstof, der udledes til havet fra [vores samlede landareal](#)³.

Det er denne tåbelighed, vi lovgiver efter i dag.

Hypotesen om, at nitratkvælstofudvaskning er årsag til iltsvind og fiskedød, er aldrig blevet verificeret i fuldskalaforsøg, men kun i modelverdenens univers. Ved al anden seriøs forskning ville det være utænkeligt - for ikke at sige en dødssynd - at en [hypotese ikke blev verificeret i virkeligheden](#)⁴.

Vi ved, at naturen konstant forsøger at opretholde nogle balancer. I havet har vi Redfield-konstanten, der fortæller os, at det ideelle forhold mellem kvælstof og fosfor N:P er 7 til 1 (vægtbasis).

Kvælstof er vigtigt for fotosyntesen, binder CO₂ og giver proteinrige alger, medens fosfor har egenskaben, at det fremmer celledeling.

Da myndighederne betragter N:P 7 til 1 som det optimale for megen algevækst er strategien, at forholdet på alle måder skal undgås og lovgivningen indrettes derefter.

Resultatet er mange små proteinfattige alger, der ikke optages i fødekæden, men i stedet bundfældes. Med vilje tilstræbes det at skabe ubalance i de [pelagiske - og bentiske fødekæder](#)⁵, der i sidste ende risikerer at forringe fangstmuligheder for erhvervs - og lystfiskere.

Det juridiske spor

På baggrund af det tidligere omtalte total-kvælstofbalanceregnskab indberetter vi til EU, via modelberegninger og skøn, hvad der må udledes af kvælstof til havet fra vores samlede landområde for at opnå god økologisk tilstand, som er intensionerne i vandrammedirektivet.

Hvis det herefter viser sig, at vi ikke opfylder det mål - som vi selv har sat for at opnå god økologisk tilstand - kan EU komme med advarsler om, at vi skal stramme op! En aparte form for selvpineri.

Vandrammedirektivet har imidlertid intet at udsætte omkring kvælstof, men henviser til nitratdirektivet.

Med de ikoniske døde hummere fra 1986 fik kvælstofudledning fra landbruget i al hast stor opmærksomhed, som der ikke var faglig belæg for. Uden konkret lovhjemmel blev forskellige handleplaner iværksat.

Men 10 år efter den første vandmiljøplan fra 1987 var myndighederne ikke tilfreds med den reducerede kvælstofudledning og nitratdirektivet blev hevet op af skuffen.

Med implementeringen af dette direktiv i 1998 blev gødningsanvendelsesloven vedtaget og der var endelig lovhjemmel bag vandmiljøplanerne.

Koncentrationer, ikke totaler, er lovlige

Men siden 1998 har rammerne for landbrugserhvervet hvilet på et ulovligt grundlag. Forklaring følger:

I nitratdirektivet er der kodekser for godt landmandsskab med henblik på at minimere nitratudledning, som dog er frivillige. Der er også meget fokus på landbrugets udledning af nitrat.

Der har løbende været stridigheder om gødningstildeling efter ligevægtsprincippet eller om Danmark måtte bruge det økonomiske optimale minus 10-18 %.

Men ingen steder påtales totale mængder nitratkvælstof fra et lands samlede landbrugsareal. Derimod står der flere steder, at det er nitratkoncentrationen, der skal måles på. F.eks. skal de enkelte lande foretage målinger af nitratkoncentrationen med henblik på at udpege sårbare zoner.

Det giver også meget mere mening, da en sårbar zone påvirkes af, hvad der reelt udledes og dermed kan måles og ikke hvor meget gødning landmanden tildeler sine afgrøder eller effekten af efterafgrøder.

Dertil skal tilføjes, at for Danmarks vedkommende vægter udledning af kvælstof fra landbrugsarealer kun 5-8 % i de indre farvande – resten over 90 % bliver tilført med havstrømme fra vores nabofarvande.

Det understreger galskaben endnu mere.

Konklusion

Nitratdirektivet er vedtaget [på dansk initiativ](#)⁶ og har måske vildledt et helt kontinent ved at fokusere så kraftigt på, at landbrugets kvælstofudledning skulle være skadeligt for det marine miljø. Men samtidig sætter direktivet en stopper for galskaben, nemlig at det "skadelige" kvælstof ikke skal opgøres i totale mængder, men derimod i koncentrationer.

Kvælstof, N₂, er en gasart (78 % af atmosfæren), der konstant interagerer med biologiske processer på jordkloden. Vi mennesker bliver aldrig i stand til at styre eller holde regnskab med det totale kvælstofkredsløb. Vi bør hellere lade os fascinere af naturens visdom på dette felt og i stedet koncentrere os om vores spildevandshåndtering, hvis den økologiske tilstand i det marine miljø skal forbedres.

Masnedø den 24. juni 2022

Fair Spildevand
v/Jørn Rasmussen
Pilealle 5
4760 Vordingborg

---

¹ <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/1984/87-503-4881-7/pdf/87-503-4881-7.pdf>

² <https://www.fairspildevand.dk/wp-content/uploads/Marin-eutrofiering-Gunni-Aertebjerg-fra-1960-til-2018.pdf>

³ <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/1984/87-503-5102-8/pdf/87-503-5102-8.pdf> (side 49)

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=nNppjxGV8pw>

⁵ Mikroskopisk planteplankton udnytter sollys og næringssaltene i vandet til at vokse, så der kommer mere planteplankton. Planteplanktonet ædes af dyreplanktonet osv. En del af planteplanktonet omsættes i vandsøjlen gennem det man kalder pelagiske fødekæder, mens en anden del vil synke ud af vandsøjlen og blive omsat på og i havbunden – i det man kalder de benthiske fødekæder.

<https://www.smakkecenter.dk/wp-content/uploads/2016/04/Hav-og-fiskeribiologi-kapitel-01.pdf>

⁶ <http://uretten.dk/wp-content/uploads/2014/03/Responsum-af-Peter-Pagh1.pdf>, (se side 7)

Jørn Rasmussen
kontakt@fairspildevand.dk

Vand og Klimatilpasning
J.nr. 2022-7744
Ref. SUALN
Den 24. august 2022

Kære Fair Spildevand,

Tak for jeres henvendelse af 20. juni 2022, som blev oversendt fra Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri til Miljøministeriet.

Miljøministeren modtager mange henvendelser, og har ikke mulighed for at besvare dem alle selv. Miljøministeriet vil derfor besvare din henvendelse.

I spørger konkret ind til, hvilke love og direktiver, der underbygger, at Danmark skal holde regnskab med den totale mængde kvælstof, der udledes til vandmiljøet.

Vandrammedirektivet (2000/60/EF) forpligter Danmark til at opstille programmer for overvågning af overfladevandets og grundvandets tilstand.

Dette dækker for overfladevandområder bl.a. fysisk-kemiske parametre, herunder næringsstoffetilstand, hvor overvågningsfrekvensen som udgangspunkt skal ske med intervaller på 3 måneder. Overvågningen skal suppleres med krav fra bl.a. nitratdirektivet og byspildevandsdirektivet. Herved skal effekten af det nationale nitrathandlingsprogram kunne vurderes, og det skal være muligt at fastslå omfanget af nitratforurening fra landbruget og føre kontrol med vandområder, der modtager udledning af spildevand og direkte udledninger, som kan forventes at være væsentlige for vandmiljøet.

Kvælstofkoncentrationen er et udtryk for hvor meget kvælstof, der vil kunne måles i en given mængde vand. Ved vurdering af miljøpåvirkningen af f.eks. marine vandområder er det vigtigt at se på mængden af kvælstof, der samlet transporteres til vandområderne over tid, f.eks. en måned eller et år.

For grundvandsforekomster skal overvågningen foretages med tilstrækkelig hyppighed og mindst en gang om året, så virkningen af belastningen kan registreres.

Det er Miljøstyrelsen, som udarbejder overvågningsprogrammer og gennemfører overvågning efter reglerne i bekendtgørelse om overvågning af overfladevandets, grundvandets og beskyttede områders tilstand og om naturovervågning af internationale naturbeskyttelsesområder.

Fair Spildevand er velkommen til at spørge ind til dette emne på mødet i Blåt Fremdriftsforum torsdag 1. september 2022, kl. 10:30-12:00.

Med venlig hilsen

Suraya Ali Nagi
Fuldmægtig

Jørn Rasmussen <jornrass@gmail.com>

Brev fra Miljøministeriet - Svar på henvendelse af 20. juni 2022 (MIM Id nr.: 268140)

Jørn Rasmussen <kontakt@fairspildevand.dk>
Til: Miljøministeriets Departement <mim@mim.dk>

25. august 2022 kl. 17.28

Kære Suraya Ali Nagi

Mange tak for svar.

Vi spørger

I spørger konkret ind til, hvilke love og direktiver, der underbygger, at Danmark skal holde regnskab med den totale mængde kvælstof, der udledes til vandmiljøet.

Du skriver

Ved vurdering af miljøpåvirkningen af f.eks. marine vandområder er det vigtigt at se på mængden af kvælstof, der samlet transporteres til vandområderne over tid, f.eks. en måned eller et år.

Kan du også henvise til hvor i Vandramme - eller Nitratdirektivet det nærmere er beskrevet at der skal holdes regnskab med totale mængder kvælstof.

Kan du henvise til noget fagligt materiale der underbygger at det er vigtigt at holde regnskab med den totale mængde kvælstof der udledes fra dansk landområde.

På forhånd tak

[Citeret tekst er skjult]

--

Med venlig hilsen
Fair Spildevand
v/ Jørn Rasmussen
<http://www.fairspildevand.dk>

Fair Spildevand
V/Jørn Rasmussen

Vand og Klimatilpasning
J.nr 2022-7744
Den 14.09.2022

Gule markeringer indsat af Fair Spildevand

Kære Jørn Rasmussen

Tak for din opfølgende henvendelse af 25. august 2022 på Miljøministeriets svar af 24. august 2022.

Vandrammedirektivets artikel 4 forpligter Danmark til at sikre, at vores overfladevandområder og grundvandsforekomster opnår hhv. god økologisk tilstand og god kemisk tilstand samt god kvantitativ og god kemisk tilstand.

Fsva. opnåelse af god økologisk tilstand, opstiller vandrammedirektivet i **bilag 5 kvalitetslementer til at vurdere vandets tilstand**. Her er næringsstofferforhold et af de understøttende elementer, og der er **beregnet målbelastninger for kvælstof**, der understøtter, at der kan opnås god økologisk tilstand i de danske kystvande.

Fsva. **nitratdirektivet** skal vandforurening med nitrater fra landbruget forebygges og nedbringes, og det skal være muligt at fastslå omfanget af nitratforurening fra landbruget. Det følger af **direktivets artikel 1, artikel 5 og 6**.

Vandrammedirektivet forpligter desuden Danmark til at opstille programmer for overvågning af overfladevandets og grundvandets tilstand. EU-medlemslandene udarbejder **egne overvågningsprogrammer ud fra en tolkning af Vandrammedirektivet**.

Dette dækker for overfladevandområder bl.a. fysisk-kemiske parametre, herunder næringsstoffetilstand, hvor overvågningsfrekvensen som udgangspunkt skal ske med intervaller på 3 måneder. Overvågningen skal suppleres med krav fra bl.a. nitratdirektivet og byspildevandsdirektivet. Herved skal effekten af det nationale nitrathandlingsprogram kunne vurderes, og det skal være muligt at fastslå omfanget af nitratforurening fra landbruget og føre kontrol med vandområder, der modtager udledning af spildevand og direkte udledninger, som kan forventes at være væsentlige for vandmiljøet. Det er således den **faglige vurdering og ud fra en fortolkning af vandrammedirektivet**, at mængden af tilført kvælstof er afgørende for vurderingen af påvirkningen af et vandområde. Denne vurdering er konsolideret i forbindelse med den internationale evaluering af de danske kvælstofmodeller gennemført i 2017. Desuden bekræftes denne overvågningsmetode af, at øvrige EU-medlemslande i Østersøområdet også overvåger mængden af tilført kvælstof.

For grundvandsforekomster skal overvågningen foretages med tilstrækkelig hyppighed og mindst en gang om året, så virkningen af belastningen kan registreres.

Overvågningen efter vandrammedirektivet skal samlet set kunne give en sammenhængende og overordnet oversigt over vandtilstanden, herunder næringsstofforhold. Anvisningerne er angivet i **direktivets artikel 8 og bilag V.**

Den konkrete udstrækning af overvågningsforpligtelserne efter direktiverne kræver, at der fremkommer tilstrækkelig mange data til at kunne lave en pålidelig vurdering af vandforekomsternes tilstand, herunder belastning og påvirkning af vandforekomsterne. Derfor overvåger vi vandområdets tilstand for mange kvalitetselementer, herunder næringsstofforhold.

Rapportering af overvågningen til EU-Kommissionen sker sammen med vandområdeplanerne hvert 6. år, og hvert 4. år for så vidt angår overvågningen efter nitratdirektivet. Herudover rapporteres årligt overvågningen af brugen af den danske undtagelse fra nitratdirektivet ("kvægundtagelsen") til EU Kommissionen.

Med venlig hilsen

Suraya Ali Nagi
Fuldmægtig

Jørn Rasmussen <jornrass@gmail.com>

J. nr. 2022-7744 Re: Brev fra Miljøministeriet - Svar på din opfølgende henvendelse af 25. august 2022 (MIM Id nr.: 280725)

Fair Spildevand <kontakt@fairspildevand.dk>
Til: Miljøministeriets Departement <mim@mim.dk>

25. januar 2023 kl. 14.58

Kære Suraya

Vi talte sammen for ½ time siden og du fik noteret noget lignende: Oplysninger om hvordan beregnes den totale mængde kvælstof der må udledes til diverse vandområder.

Årsagen til spørgsmålet kan udledes af skrivelse af 14/9-2022 1. side sidste afsnit:

*Det er således den faglige vurdering og ud fra en fortolkning af vandrammedirektivet, at **mængden af tilført kvælstof er afgørende** for vurderingen af påvirkningen af et vandområde*

Den ons. 14. sep. 2022 kl. 18.20 skrev Miljøministeriets Departement <mim@mim.dk>:

Kære Jørn Rasmussen

Se venligst vedhæftede brev fra Miljøministeriet.

Venlig hilsen

Barbara Emilie Friis Felter

Studentermødshjælper | HR, sagsstyring og service
+45 21 59 94 29 | baemf@mim.dk

Miljøministeriet

Departementet | Holmens Kanal 42 | 1060 København K | Tlf. +45 38 14 21 42 | mim@mim.dk | www.mim.dk
[Facebook](#) | [Twitter](#) | [Instagram](#) | [LinkedIn](#) | [Privatlivspolitik](#)

--

Med venlig hilsen
Fair Spildevand
v/Jørn Rasmussen
<http://www.fairspildevand.dk>

Fair Spildevand
Jørn Rasmussen

Vand og Klimatilpasning
J.nr. 2022-7744
Ref. SUALN
Den 15. februar 2023

Svar på henvendelse af 25. januar 2023

Kære Jørn Rasmussen

Du har den 25. januar 2023 henvendt dig til Miljøministeriet, hvori du har spurgt ind til, hvordan den totale mængde kvælstof, der må udledes til diverse vandområder, beregnes, og i hvilke bekendtgørelser og love de totale mængder kvælstof er angivet.

Vandrammedirektivet forpligter Danmark til at sikre, at overfladevandområder og grundvandsforekomster opnår hhv. god økologisk tilstand og god kemisk tilstand samt god kvantitativ og god kemisk tilstand.

Hertil opstiller vandrammedirektivet i bilag 5 kvalitetslementer til at vurdere vandets tilstand. Her er næringsstofforhold et af de understøttende elementer, og der er beregnet målbelastninger for kvælstof, der understøtter, at der kan opnås god økologisk tilstand i de danske kystvande.

For at opnå god økologisk tilstand beregnes et indsatsbehov for et vandområde ud fra kvalitetslementer, hhv. klorofyl (små alger), rodfæstede planter og bundfauna. Målene herfor fastlægges ved først at fastlægge referenceværdier for kvalitetslementer, og dernæst bestemmes god økologisk tilstand, som en svag afvigelse fra denne reference. Afstand mellem referenceværdi og målet for at understøtte god økologisk tilstand er interkalibreret og fremgår af EU Kommissionens interkalibreringsbeslutninger.

For klorofyl og rodfæstede planter er der en sammenhæng med tilførslerne af næringsstofferne kvælstof og fosfor.

Med modeller opstillet af DHI og AU kan der ud fra mål for kvalitetslementerne klorofyl og rodfæstede planter beregnes de danske målbelastninger. Der lægges i disse beregninger til grund at andre lande lever op til deres internationale forpligtelser.

Rapporter med beregning af reference- og målværdier og beregninger af målbelastninger kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside:

<https://mst.dk/natur-vand/vandmiljoe/vandomraadeplaner/vandomraadeplanerne-2021-2027/supplerende-oplysninger/>

Der henvises her til punkt 3 om kystvande, punkt 3.2 om fastlæggelse af referenceværdier og grænseværdier og punkt 3.6 om marine modeller: anvendelse til beregning af målbelastninger.

Statusbelastning er beregnet som det afstrømningsnormaliserede gennemsnit for 2016-2018. Desuden er der foretaget en fremskrivning af allerede besluttede indsats til 2027, en såkaldt baseline fremskrivning. Statusbelastning og baselinefremskrivning fremgår af udkast til vandområdeplaner for 2021-2027 afsnit 7.4.1 og baseline tabel 3.31:

<https://mim.dk/media/226716/vandomraadeplanerne-2021-2027.pdf>

Indsatsbehov for hvert marint vandområde fastlægges herefter som forskel mellem baseline 2027 belastning og målbelastning.

Derudover er der taget højde for de tilfælde, hvor der er koblede marine vandområder. Det medfører at indsats i en inderfjord også vil have effekt i yderfjorden.

Den for hvert vandopland opgjorte statusbelastning, baseline, målbelastning og indsatsbehov m.v. fremgår af bilag 1 og bilag 1.1 i udkast til vandområdeplaner for 2021-2027.

Med venlig hilsen

Suraya Ali Nagi
Fuldmægtig
sualn@mim.dk